

hogy ne várjanak, mint egy kórházi folyosón,
hogy menjenek haza, csókolják meg egymást,
és zárják be az ajtót erősen éjszakára.

(Az előbb itt szó volt a víz színére
ereszkedő levélről, mely kitért ujjakkal
nem akart mást, csak tartani

rövid időre még önmagát.)
Kiderült tehát, hogy akit annyiszor
látatok, most (halottn) születik.

Magyar László András

ÁTVÁLTOZÁS

Rudolf császár görbe hátú, csúf ember volt, és igazán csak egyvalami érdekelte: a bölcsék köve. Folyton Rogerius Bacon, Picus, Trithemius, Paracelsus és a hozzájuk hasonlók műveit bújta – Rajmundus Lullus *Alchimiájának* például négy különböző hamisítványát tudta kívülről. A császár voltaképpen nem aranyra vágyott, hanem a kőre. Persze ezen a kövön nem valami szürke kavicsot kell értenünk, hanem „a” követ, olyasfélét, mint amilyen Péter apostol volt, a kőszikla, akire az egyház épült – a bölcsék kövére ugyanis hasonlóképp építhető az emberi tudás. Rudolf császár gyomorbeteg prágai magányában s örökös fekete ruhájában sodára vágyott, nem többre s nem kevesebbre: arra, hogy még történjék vele valami az életben.

Európa szinte valamennyi csalója és imposztora éldegélt egy darabig Prágában a császár pénzén, mert Rudolf végeredményben jó ember volt: relatíve kevés alátvalóját végeztette ki, sőt még olyan nyilvánvaló kóklereknek is megbocsátott, mint Tycho Brahe vagy Kepler. Elbeszélgetett az alkímistákkal, támogatta kutatásaikat, szidogatta őket, és keserűen sóhajtozott, ha megléptek az ezüstoneszájggal.

Egy nap aztán kopott kaftános zsidót hoztak elé, bizonyos Jichák ben Jichákot, aki Aleppóból érkezett, s mivel eredetileg portugálnak született, spanyolul egészen jól lehetett társalogni vele. Ez a Jichák – mint büszkén hirdette – mindenhez értett, kivéve a pénzcsinálást: tudott például hét labdát dobálni egyszerre, tüzet fűjni, almából galambot csinálni, sőt kézen állva, behunyt szemmel szorozni is. Eldicselkedett vele, hogy háromezer éve minden őst Jichák ben Jicháknak hívták, majd könnyezve elheszélte, hogy apját a szultán személyesen dobatta a Márvány-tengerbe, bőrzsákba varrva.

A császár éppen faképnél akarta hagyni, mikor a zsidó megjegyezte, hogy négy-szempont között elveszen beszámolna bizonyos, Ófelségét talán érdeklő dolgokról. Miután mindenki elhagyta a szobát, titokzatos arccal közölte, hogy ő az átváltoztatás mestere.

– Hogyhogy? – kérdezte a császár.

– Bárkit átvarázsolok állattá vagy más emberré, megfiatalítok, eltüntetek, visszahozok, tetszés szerint, Felség! – felelte Jichák.

A császár összevonta szemöldökét:

– S be is tudod ezt bizonyítani?

– Hogyne! Csakhogy óvatosan kell ám cselekednünk! – Jicháknak két kellemetlen szokása is volt. Az egyik, hogy folyton szája elé tett kézzel beszélt, a másik, hogy állandóan az orrát szivogatta. De a császárt, aki sok kivégzést látott már, ez nem zavarta.

– S miért?

– Tegyük föl, hogy valakit átvarázsolok. Ez az ember titkom tudója lesz. Vagy elfe- csegi mindenkinek a titkot, s akkor nekem végem, vagy ő maga is varázsolgatásba kezd. De hová vezet ez? Hová lesz a törvény, ha az arra értelmetlenek is át tudnak változni?

– Igaz – tűnődött el a császár –, ezt jól meg kell gondolni. Tudod mit: próbáljuk ki először állaton.

– Hajjaj! Az nem megy! A varázslathoz háromféle lélek kell, márpedig az állatoknak csak kétféle van. Csak embert tudok átvarázsolni, az állatok közül meg csak azokat emberré, akik már voltak emberek.

A császár elgondolkodott. Olyanok után kutatott elméjében, akikben föltétlen megbízhat, akik bizonyosan nem élnek vissza tudományukkal. Sorra vette családtagjait, katonáit, udvartartását, de mi tagadás, egy megbízható ember sem akadt köztük. Vé- gül földerült a homloka, mert zseniális ötlete támadt:

– Tudod mit, varázsold át először magadat valamivé!

– Felségednek igazán remek ideái vannak – bólintott elismerően Jichák –, de hát, sajnós, ez sem megy!

– Már mért nem?

– Mert ez a varázslat olyan, hogy egy ember kell, aki varázsol, és egy, akit elvará- zsolnak. Olyan, mint a szerelem, egyedül nem az igazi.

A császár mérgesen vállat vont:

– Na ebből elég volt. Tudsz-e varázsolni vagy sem? Ha nem, takarodj!

– Felség – hajolt meg a zsidó –, ha szabad indítványt tennem, van egy megoldás.

– S mi lenne az?

– Varázsoljunk át Felségedet.

– Engem? – Rudolf megdöbhent. – Hogy képzeled? És ha bajom esik?

– Ugyan, Felség! Mi baja eshetnék? Hány embert átvarázsoltam már én, és egyiknek se lett semmi baj!

A császár elhallgatott. Mindig is utálta a saját testét, mert ez a test soha semmilyen örömet nem adott neki. Gyűlölte görbe orrát, hegyes állát, göthös vállát, kiálló csont- jait, köszvényét, rossz gyomrát s még rosszabb veséjét. Mit veszthet? Gyönyörű ifjú test képe fénylett föl előtte, s szíve megdobbant.

– Rendben. De ha egy hajam szála is meggörbül, elevenen nyúztatlak meg!

– Felség – tárta szét kezét rosszallóan a zsidó –, miért mond ilyet? Hát mernék én ilyet? A varázslat díja egyébként...

– Efelől ne legyen gondod – szólt gyorsan a császár. – Kezdd inkább hozzá!

– Nem lehetne... – kérdezte a zsidó, de aztán azt mondta – mert bizonyos dolgokra föl kell ám hívnom Felséged figyelmét!

– Mire?

– Meg kell beszélnünk, milyen legyen Felséged átvarázsolva. Ez ugye költség szempontjából sem mindegy.

– Ugyan már – fortyant föl Rudolf –, megkapod a pénzed, légy nyugodt. Különben pedig az csak természetes, hogy széppé és fiatalá varázsolsz, nem?

– Eppen ez az! Ha én Felségedet átvarázsolom széppé és fiatalá, hogyan igazolja majd Felséged, hogy Felséged Felséged? S mit mondunk, hová lett a régi Rudolf?

– Jó, majd megmondjuk előre, hogy...

– Isten őrizze! – jajdult föl Jichák. – Felséged az inkvizíció kezébe akar kerülni? S a sok felséges rokon, testvér és barát? Vajon ők mit szólnának mindehhez?

Rudolf elgondolkodott. A zsidónak igaza van. Megváltozott testben percig sem lenne biztonságban. Még az a bolondság is megeshet, hogy saját meggyilkolásáért végzik ki. Tanácstalan volt. Megkérdezte hát:

– Mit ajánlasz?

– Szerintem – mondta szája elé tett kézzel, óvatosan Jichák – maradjon a régi test.

– Hogyhogy maradjon?

– Ugyanolyanná varázsolom Felségedet. – Jichák látta, hogy a császár elvörösödik, ezért sietve hozzátette: – Na, kis változtatásokkal

– Jól van – egyezett bele Rudolf. – Varázsolj egészségesre és erősre, nem bánom, nézzek ki ugyanígy.

Jichák nyögött egyet, majd kettőt sóhajtott is, végül szívott egy nagyot az orrán.

– Ahogy parancsolja Felséged. De meg kell mondanom előre, nem vagyok orvos. Én csak az átváltoztatásért kezeskedem, az egészségért nem.

– Szóval átváltoztatsz, de lehet, hogy semmi nem változik? Mi?

– Hogyhogy semmi? És az átváltoztatás az semmi? – kacagott föl keserűen a zsidó.

– Még hogy semmi!

A császár már türelmetlen volt:

– Kezdd már! De azonnal!

– De Felség, még nem is ebédeltem.

– Azt mondtam, kezdjük!

Az átváltoztatóművész sóhajtott egyet, majd megadóan morgott valamit a gój temetőkről. Elővett a tarisznyájából két fekete pánlikát, majd megvizsgálta és visszatette őket. Foltos bőrzacskokból különféle porokat szórt elő, szétfújva őket a szobában. Krétával kört, a kör köré héber betűket rajzolt a padlóra, közben csapkodott dühében, mert a kréta rosszul fogott a márványburkolaton. A krétakörbe beültette a császárt. Ezután még pár percig ugrált és kiabált a rémült Rudolf körül, végül lihegve megállt, az ablakhoz ment, és kinézett rajta. Egy ideig a körmét rágta, majd óvatosan annyit mondott:

– Kész.

– Micsoda? – A császár izgatottan várta a varázst.

– Szíveskedjék és kegyeskedjék fölállni, Felség. Át van varázsolva.

– Hogyhogy?

– Át van varázsolva Felséged. – Jichák láthatóan izgult. Hátrább húzódott, és bűntudatos arcot vágott.

– Semmit nem érzek! – hüledezett a császár.

– Felség! Rudolf császár és Rudolf császár közt nincs sok különbség.

– És a lábam? Ugyanúgy fáj!

– Hát mondtam én, hogy orvos vagyok? – csodálkozott a zsidó. – Nem mondtam – válaszolt gyorsan.

– Becsaptál, gazember, de most meghalsz! – üvöltött a császár. Nyögve próbált fölállni, ám köszvényes lába nem engedelmeskedett. Jichák hozzá lépett, és fölsegítette.

– Felség, abban állapotunk meg, hogy ugyanolyanná varázsolom át. A gyógyulás az nem sikerült, ez igaz, de majd az elszámolásnál leszámítjuk. Mondjuk... Vönjunk le...

Rudolf leült egy székre, fújt egyet, és szomorúan a zsidóra nézett.

– Majd a bőrödet. Azt vonatom le. Mondd csak, fiam, hogy volt ehhez képed? Hogy merted ezt? Hiszen tudhattad, hogy csalás az egész? Mondd meg őszintén, sikerült már valaha bárkit is átvarázsolnod?

– Nem, Felség.

– Akkor hogyan kockáztathattad az életed?

– Muszáj megélni valamiből, Felség. Például ott a katona vagy a miniszter. Ezek sokkal veszélyesebb szakmák az enyémnél.

– És mondd, hogyan élhetél meg ebből, ha sosem sikerült? Ezt mondd meg, te szerencsétlen.

– Éppen ez az.

– Micsoda?

– Sokan. Szóval örülnek neki tulajdonképp...

– Minek örülnek?

– Annak, hogy nem sikerült a varázslat, és mégis volt varázslat. Meg annak, hogy megmaradtak maguknak.

– Te, ne zagyválj!

– Felség! Gondolja meg, mi van egy embernek az életben. A pénz elfogy, a hatalom rettenetes, a családi boldogság ingatag, a dicsőség megfoghatatlan, mi marad nekünk a világban: ez a kis testecske meg benne mi magunk, az énecskénk. Mindentől megfoszthatnak bennünket, csak ettől az egytől nem, ez a biztos pont a világban számunkra, hiszen még a halálos ágyunkon sem hagyjuk el magunkat. Ki kockáztatná ezt az utolsó menedéket, ki válna meg, ha nem örült, önmagától? Ezért aztán, Felség, ha a varázslat nem sikerül, mindenki meg szokott könnyebbülni, hisz legnagyobb kincsét, önmagát mentette meg. Általában zsörtölődnek, de utána még fizetnek is valamit.

– És ha nem?

– Felség, szegény atyámat a szultán, mint mondtam, személyesen dobatta a Márvány-tengerbe, bőrszakba varrva. Bizony az emberismeret veszélyes mesterség!

Rudolf az ablakhoz lépett, kinézett rajta: látta a háztetőket, az utcákon nyüzsgő embertömeget, hallotta a kocsik zaját, a járókelők zivajját, érezte a város sűrű ló-, káposzta- és ürülékszagát. Elmosolyodott, és a sötét szoba mélyére húzódott zsidóra tekintett.

– Nem bánom, elmehetsz.

– De...

– Tűnj ell – rivallt rá a császár, mert igen zsugori volt. Azután visszafordult az ablakhoz, és elnevette magát. Hosszú idő óta ez volt az első jó napja. Úgy érezte, mintha kicserélték volna.